

Kompostering – latrin

Genom att kompostera latrin kan näringsämnena återföras till kretsloppet. Eftersom latrin innehåller både virus och bakterier är det viktigt att du komposterar på rätt sätt. I den här informationsbroschyren hittar du tips och råd om latrinkompostering.

Anmälan

Innan du kan börja kompostera din latrin måste du skicka in en anmälan till miljökontoret.

Om du har frågor kring anmälan kan du kontakta miljökontoret på telefon, tfn: 0120-830 00.

Vad händer i komposten?

I en kompost bryts det organiska materialet ned med hjälp av mikroorganismer som till exempel svampar och bakterier. Småkryp och maskar gör att processen går snabbare. Vid nedbrytningen omvandlas det organiska materialet till vatten, koldioxid och näringsämnen, samtidigt som värme avges.

Nedbrytningen går till på samma sätt oavsett om det rör sig om kompostering av latrin, mat- eller trädgårdsavfall. Om du sköter din kompost på ett bra sätt skapar du rätt förutsättningar för att mikroorganismerna ska trivas och nedbrytningen bli effektiv.

Följande faktorer är avgörande för att komposten ska fungera effektivt:

1. Syre

Syre måste finnas i hela komposten för att mikroorganismerna ska kunna andas och arbeta. Om det finns för lite syre tar fel mikroorganismer över viket gör att

nedbrytningen går långsammare. Komposten måste därför ventileras, speciellt i botten där materialet kan bli ganska kompakt. Att lägga ett luftande lager ris i botten är en bra idé.

2. Näring

För att må bra behöver mikroorganismerna rätt balans av näringsrikt och näringsfattigt material. Även balans mellan olika näringsämnen är viktig, framförallt mellan kol och kväve.

3. Värme

Mikroorganismer trivs och växer som bäst i temperaturer mellan +10-60 °C. Eftersom det bildas värme vid nedbrytningen kan en kompost hållas igång även under vintern om behållaren är isolerad eller tillräckligt stor.

4. Fukt

Det är viktigt att kompostmaterialet är lagom fuktigt. Är det för torrt konserveras materialet istället för att brytas ned och är det för blött kommer för lite syre in i materialet.

Strö är en viktig del i nedbrytningsprocessen. Strö skyddar själva kompostbehållaren, men tillför också kol, suger upp fukt och luftar materialet. De flesta problem som uppstår vid kompostering beror på att man inte har balanserat strö mängden rätt.

Många material är användbara som strö; till exempel sågspån, kutterspån, flis, löv, halm, papper, okalkad torv och torrt trädgårdsavfall.

Hur fungerar en kompost?

Om kompostering sker i isolerad behållare ska kompostering ske i minst ett halvår och helst ett år. Under den tiden ska du inte tillföra ny latrin till behållaren. När materialet komposteras dör de bakterier och smittämnen som finns kvar efter nedbrytningen och materialet hygieniseras. Under komposteringsperioden måste komposten uppnå en temperatur på minst 50 °C för att hygieniseras. Eftersom du inte ska fylla på mer latrin under hygieniseringen måste du alltså ha två fack eller behållare som används växelvis.

Om komposten inte uppnår en temperatur på minst 50 °C under komposteringsperioden är processen att betrakta som långtidslagring. Det gäller i isolerad kompostbehållare. Då måste latrin/fekalierna lagras i minst två år för att materialet ska vara tillräckligt hygieniserat och kunna användas. Den färdiga latrin ska tas omhand på den egna fastigheten.

Kompostbehållare

Färdigtillverkade kompostbehållare

Det finns färdigtillverkade behållare i plast eller trä, men det går också att tillverka en behållare själv. Kompostbehållare kan byggas i trä eller betong och mer information om hur du kan gå tillväga hittar du i informationsbladet "Bygga latrinkompost".

En latrinkompost skiljer sig från en kompost för hushållsavfall på vissa punkter. En hushållskompost ska vara säker för skadedjur och eventuellt lakvatten ska kunna rinna ut. Latrinkomposten däremot ska ha tät botten så att lakvatten inte kan rinna ut. Botten ska vara uppdragen på sidorna minst 20 cm. Behållaren ska även ha ett tätt lock så regnvatten inte fyller upp komposten och lakvatten rinner ut. Öppningar bör förses med insektsnät.

Bygga egen kompostbehållare

Tänker du bygga en egen kompostbehållare ska en ritning bifogas till ansökan om latrinkompostering.

Du kan själv göra en uppskattning över mängden latrin som uppkommer under ett år i ditt eget hushåll. Varje person producerar i medeltal 50 liter fast avföring och 500 liter urin per år.

För en kompostering av latrin utan urin brukar det i regel räcka med två behållare på vardera 0,5 m³ vid fritidsboende respektive 1,0 m³ vid permanentboende.

För en kompostering av latrin med urin krävs en större kompostbehållare då det krävs mer inblandning av torrt och näringsfattigt strö så att komposten inte blir blöt.

Tänk även på att det ska vara möjligt att blanda om materialet i kompostbehållaren med jämna mellanrum för att få in mer luft i materialet.

Mått för placering och spridning

För att undvika luktproblem och risk för olägenhet är det viktigt att placera komposten på rätt plats. De avstånd du bör tänka på är följande:

- Vattentäkt och ytvatten 25 m
- Tomtgräns 5 m

Rekommenderad spridningsyta är minst 10 m² beväxt yta per person.

Skötsel

Det är inte komplicerat att sköta en latrinkompost, men det är viktigt att ta hänsyn till sammansättningen av latrin för att kunna få komposten att fungera bra.

Om urin ingår i latrin blir det gärna för blött och näringsrikt i komposten och då försvåras nedbrytningen. Om latrin inte innehåller urin kan komposten istället bli för torr och näringsfattig.

Urin kan separeras med hjälp av urin-separerare. Efter utspädning kan urinen användas som gödningsmedel i trädgården. Då urin endast ska spridas under växtsäsongen, cirka 1 april – 30 september, behöver man ha möjlighet att lagra urin under resten av året. Det kan enkelt göras i exempelvis en plastdunk med lock. När man sprider urinen är det viktigt att tänka på att man har tillräckligt stor yta att sprida den på så att växtligheten kan tillgodogöra sig den, t.ex. gräsmatta, rabatter och odlingar.

Latrin med urin

- Lägg ett 20-30 cm tjockt lager torvströ eller annan typ av sugande strö i botten av komposten.
- Blanda in torrt och näringsfattigt strö-material så kompostmaterialet blir lagom fuktigt. När du märker att materialet inte kladdar ihop sig har du fått en bra fuktbalans. Kom ihåg att torvmull håller kvar fukt i kompostmaterialet och därför inte är helt lämpligt som strö.

Latrin utan urin

- Lägg ett 15-20 cm tjockt lager torvströ eller annan typ av sugande strö i botten av komposten.
- Tillför strö, fukt och näring i lagom mängd. Fukt och näring kan antingen komma från exempelvis matrester. Matrester alstrar vatten vid kompostering.

Övriga tips och skötselråd

- När komposten väl är igång ska du alltid lägga ett lager strö eller färdig kompost överst efter varje påfyllning. Du kan också lägga till torrt trädgårdsavfall.
- Ett bra sätt att skynda på nedbrytningen är att tillföra maskar till komposten. Maskar lever i

temperaturer mellan +0-30 °C och de är känsliga för materialets fukttinnehåll. Materialet får inte vara för torrt eller för blött. I en vattendränkt kompost drunknar masken.

- Under sommarhalvåret bör komposten blandas om ungefär en gång per månad. Överst lägger du torvmull eller torrt trädgårdsavfall.
- När nedbrytning och hygienisering är klar kan man tömma behållaren och lägga materialet till efterkompostering eller sprida det direkt i trädgårdsrabbatterna.
- Man kan testa kompostjorden med hjälp av krassefrön. Om fröna inte har grott efter fem dygn eller om plantorna gulnar är komposten ännu inte klar att användas.
- Har du problem med myror kan komposten vara för torr, då är det bra att bevattna lite eller tillföra material som innehåller mycket vätska.
- Har du problem med lukt eller flugor kan komposten vara för blöt, då är det bra att tillföra strömaterial som suger åt sig fukt.
- Som riktvärde för att komposten har lagom fukthalt kan man tänka att den ska vara lite som en badsvamp i konsistensen.
- Det rekommenderas att du väntar åtminstone två växtsäsonger om du använt toalettavfall för gödsling av grönsaker som är i kontakt med jorden och konsumeras råa, till exempel morötter.
- För exempelvis bärbuskar eller majs rekommenderas minst en växtsäsong mellan spridning och skörd.
- Urin bör inte spridas på sådant som äts rått, exempelvis frukt, bär och grönsaker.